

**PARTER****Klagande**

Stockholms Naturskyddsförening, c/o A. Tranberg, Oppundav. 12, 122 48 Enskede

Motpart

1. Stockholms stad, Stadshuset, 105 35 Stockholm
2. Ikano Bostad Hagsätra AB, c/o Ikano Bostad, Box 31066, 200 49 Malmö
3. Ikano Bostad Hagsätra Utveckling AB, c/o Ikano Bostad, Box 31066, 200 49 Malmö
4. Ikano Bostadsutveckling AB, c/o Ikano Bostad, Box 31066, 200 49 Malmö
5. Skolfastigheter i Stockholm Aktiebolag SISAB, Box 5010 121 05 Johanneshov
6. Sveafastigheter Bostad Hagsätra AB, Smedjegatan 2 C, 131 54 Nacka
7. Sveafastigheter Bostad Hagsätra Junior AB, c/o Egero AB, Hertig Karlsgatan 2 582 21 Linköping
8. Etiopiska Ort. Tewahdo Kyrka Ärkest. i Sverige, Box 1036, 101 38 Stockholm

ÖVERKLAGAT BESLUT

Kommunfullmäktige i Stockholms stads beslut den 11 december 2023 i ärende nr DP 2018-06778, se bilaga 1

SAKEN

Detaljplan för Västra Hagsätra, fastigheterna Höstsådden 1 m.fl. i Stockholms kommun

DOMSLUT

Mark- och miljödomstolen upphäver Stockholm stads beslut den 11 december 2023, § 18 KS 2023/752, om att anta detaljplan för Västra Hagsätra, fastigheterna Höstsådden 1 m.fl. i stadsdelen Hagsätra, Dp 2018-06778, Fokus Hagsätra-Rågsved.

BAKGRUND

Kommunfullmäktige i Stockholms stad beslutade den 11 december 2023 att anta Detaljplan för Västra Hagsätra, fastigheterna Höstsådden 1 m.fl. i stadsdelen Hagsätra, Dp 2018-06778, Fokus Hagsätra-Rågsved. Detaljplanen syftar till att möjliggöra för nya bostäder, lokaler för centrumverksamheter, förskola och kyrka i centrala Hagsätra.

Stockholms naturskyddsförening (naturskyddsföreningen) har överklagat beslutet till mark- och miljödomstolen.

YRKANDEN M.M.

Naturskyddsföreningen har yrkat att mark- och miljödomstolen ska upphäva kommunens beslut att anta detaljplanen. Till stöd för sitt överklagande har föreningen framfört i huvudsak följande.

En undersökning om betydande miljöpåverkan har inte genomförts

Det har inte gjorts en undersökning om betydande miljöpåverkan, det har inte fattats ett beslut om att detaljplanens genomförande inte innebär betydande miljöpåverkan och inte heller har skälen för bedömningen att detaljplanens genomförande inte innebär betydande miljöpåverkan redovisats i planbeskrivningen.

Det har inte redovisats någon bedömning om betydande miljöpåverkan i tjänsteutlåtandet och det har inte fattats något beslut i frågan. Frågan har inte heller berörts vid planens antagande. I alla versioner av planbeskrivningen framgår att ”stadsbyggnadskontoret bedömer att detaljplanens genomförande inte kan antas medföra sådan betydande miljöpåverkan som åsyftas i plan- och bygglagen (2010:900) (PBL) eller miljöbalken att en miljöbedömning behöver göras.” Skälen för bedömningen redovisas dock inte.

Naturskyddsföreningen har efterfrågat en undersökning om betydande miljöpåverkan, men fått svaret att det inte finns någon sådan. Stadsbyggnadskontoret har

angett att det vid start av en ny detaljplan finns en rutin att beställa underlag för undersökning om betydande miljöpåverkan av miljöförvaltningen, Stadsmuseet och Storstockholms Brandförsvaret. På basis av dessa svar skrivs bedömningen in i planbeskrivningen utan angivande av särskilda skäl, en särskild sammanställning och någon undersökning görs inte.

Planförslaget säkerställer inte förbud enligt artskyddsförordningen

Enligt artskyddsförordningen är det förbjudet att avsiktligt störa vilda fåglar, särskilt under deras häcknings- och uppfödningstid, om inte störningen saknar betydelse för att bibehålla populationen av fågelarten på en tillfredsställande nivå, särskilt utifrån ekologiska, vetenskapliga och kulturella behov. Exempel på omständigheter att beakta vid bedömningen av om populationen har en tillfredsställande nivå är enligt förordningsmotiven; om den aktuella fågelarten är nationellt rödlistad, finns upptagen på fågeldirektivets bilaga 1 eller om populationen har genomgått en konstaterad kraftig minskning.

Av de fågelarter som påträffats vid naturvärdesinventeringen har ärtsångare vid Olshammarsgatan och stare vid Stubbneken bedömts behöva skyddsåtgärder för att inte riskera förbud enligt artskyddsförordningen. Vid Ärtåtern kan också skyddsåtgärder behövas för att inte utlösa förbud för björktrast och gråsparv.

Angående ärtsångaren vid Olshammarsgatan anges det i naturvärdesinventeringen att det är en förutsättning att spara täta buskage, som ett viktigt substrat för artens livsmiljö vid häckning i området, för att ärtsångarens habitat inte ska påverkas av planförslaget på ett sätt så att arten inte kan fortsätta använda området för häckning. Enligt planförslaget är detta inte möjligt, varför ett nytt sammanhängande buskage om minst 2x4 m föreslås planteras i stället. På en remsa av kvarteret mot det kvarvarande naturområdet anges därför bestämmelsen n4, vilken betyder att tät buskage ska finnas.

Området vid Olshammarsgatan är kuperat, varför uppförandet av bostäderna förutsätter omfattande schaktning och sprängning. Naturmarken söder om kvarteret

sluttar kraftigt mot kvarteret och är på sin högsta punkt ca 4,5 m över den förslagna underbyggda bostadsgården i kvarteret. Marken består enligt det geotekniska underlaget av berg. Byggandet innebär att all vegetation kommer att tas bort och uppförande av nytt buskage förutsätts ske på mark som består av berg. Markens nivå där nytt buskage avses uppföras har ingen höjdangivelse, utan en bestämmelse om att ”marknivån ska möta nivån för naturmark och berg på angränsande fastighet”. Detta är en otydlig bestämmelse som skapar osäkerhet om vad som gäller. Det ger utrymme för olika tolkningar och enligt dagvattenutredningen ska ett avskärande dike anordnas mot bergskärningen vilket strider mot planbestämmelsen. Det finns alltså inga förutsättningar för uppförande av ett nytt sammanhängande buskage.

Starens population är inte tillfredsställande. Fågelarten är nationellt rödlistad, finns upptagen på fågeldirektivets bilaga 1 och populationen har genomgått en konstaterad kraftig minskning.

Detaljplanens genomförande innebär att starens boplatser minskas kraftigt då träd som kan utgöra boplatser tas bort. Minst två hålträd kommer att tas ned i samband med exploateringen, vilket skulle kräva skyddsåtgärder i form av holkar om minst åtta stycken. Enligt inventeringen vore den bästa åtgärden är att bevara ytterligare träd som klassas som naturvärdesträd och att vägen anpassas efter vissa träd.

Inom område Stubbneken finns enligt inventeringen 14 naturvärdesträd. Av dessa är det bara fem som skyddas med bestämmelsen n1 med följande lydelse:

”Träd får ej fällas. Bestämmelsen gäller inte träd bedömts utgöra en risk för allmänheten eller en risk för spridning av epidemisk trädsjukdom.”

Nio naturvärdesträd, merparten av beståndet, kommer alltså att fällas i samband med exploateringen vilket innebär ett betydande bortfall av boplatser för starar. I inventeringen redovisas att 35 träd är grövre än 30 cm, varav det anges att åtta stycken ska tas ned eller löper stor risk att tas ned. En jämförelse mellan kartan i

inventeringen, plankartan och illustrationen visar dock att ca 17 träd kommer att tas ned vid exploateringen, varav alltså nio naturvärdesträd och två hålträd.

Åtgärdsförslaget är att kompensera detta med åtta fågelholkar, men det kan inte regleras i detaljplanen och det finns ingen garanti att uppförandet verkligen genomförs eller att holkarna bibehålls och underhålls.

Vid Ärtåkern påträffades bl.a. björktrast och fiskmås som är rödlistade, samt gråsparv som är en art som minskar. I naturvärdesinventeringen anges att det kan krävas kompensationsåtgärder för dessa arter för att inte aktualisera artskyddsförordningens förbud. Några skyddsåtgärder för björktrast och fiskmås anges inte i planförslaget.

I planbeskrivningen anges att ”bedömningen är att det finns tillfredsställande populationer av björktrast och gråsparv på lokal nivå och att den inte påverkas av föreslagna åtgärder.” Populationen av björktrast har minskat med en takt som uppgått till 17,5 (10-25) procent de senaste 15 åren. För fiskmåsen minskningstakten uppgått till 16 (7-22) procent under de senaste 18 åren. Minskningstakten för den svenska populationen bedöms vara nära gränsvärdet för sårbar. Populationen för fågelarterna kan därför inte anses vara tillfredsställande.

Väsentliga ändringar i planförslaget efter granskningen

Granskningen av planförslaget ägde rum från den 18 maj 2022 till den 14 juni 2022. Efter granskningen har detaljplanen ändrats väsentligt. De ändringar som genomförts i plankartan, planbeskrivningen och i underlaget till planförslaget berör länsstyrelsens ingripandegrunder och har betydelse för miljön inom området (bl.a. buller, hantering av dagvatten, markföroreningar).

Kommunens redovisning av planförslaget på webbsidan är vilseledande då det under ”granskning” anges utredningar och dokument som tillkommit efter granskningen. Det ger intrycket av att de tagits fram inför granskningen. Under

”godkännande/antagandeskede” anges ”plankarta antagande” och ”planbeskrivning antagande”. Det anges inte att de reviderats efter granskningen.

På både plankartan och planbeskrivningen anges den 17 maj 2023 som datum för upprättande av det antagna planförslaget, alltså nästan ett år efter granskningen. Varken på plankartan eller i planbeskrivningen har det angetts att planförslaget ändrats efter granskningen. Sakägare och myndigheter har inte fått ta del av det reviderade planförslaget trots att ändringarna gäller väsentliga frågor som illustration av planförslaget, störningar och risker, konsekvenser och fastighetsrättsliga frågor. Flera av ändringarna är föranledda av länsstyrelsens synpunkter i granskningsyttrandet angående kraven för miljökvalitetsnormer för vatten samt hälsa och säkerhet med avseende på buller, förorenad mark och översvämningsrisk.

Användnings- och utnyttjandebestämmelserna har ändrats. Användningsområdet för tunnelbanan har utvidgats. På E-området närmast tunnelbanan har prickmark införts. En höjdangivelse har införts på kvartersmarken nordväst om kyrko-byggnaden.

Tillägg har gjorts till planbestämmelserna efter granskningen. Följande två planbestämmelser har tillkommit: 1. där buller vid fasad överskrider 60 dB(A) ekvivalent ljudnivå ska lägenheter antingen planeras genomgående med minst hälften av boningsrummen mot bullerskyddad sida eller utformas som enkelsidiga lägenheter med en storlek om max 35 kvadratmeter, och 2. högsta bjälklagshöjd på underbyggd mark på Hagsätra torg och lastytan mot Vintrosagatan.

Gestaltungsbestämmelserna f6, f7 och f8 har omformulerats. Bullerskärmen vid förskolan har fått en fast höjdangivelse. Bestämmelsen ”bostadsbyggnad ska placeras och utformas så att riktvärden för trafikbuller följs” har ändrats till ”bostadsbyggnad ska utformas så att riktvärden i förordning (2015:216) om trafikbuller vid bostadsbyggnader klaras”.

Regleringen av förskolans färdiggolvnivå har tagits bort efter granskningen.

Illustrationstext som anger att aktivitetsytan (parkmarken) tillåts översvämmas har lagts till efter granskningen.

Planbeskrivningen har utökats med åtta sidor efter granskningen. Ändringarna är så omfattande att de inte i detalj räknas upp skriftligen i överklagandet.

Naturskyddsföreningen har dock inkommit med en separat skriftlig handling där det framgår vilka ändringar som har gjorts i planbeskrivningen.

Ändringarna rör väsentliga frågeställningar som förutsättningarna, redovisning av planförslaget med nya illustrationer och ny text, konsekvenser för miljö kvalitetsnormerna, störningar och risker (buller, vibrationer och stomljud, geoteknik och förorenad mark, översvänningsrisker) samt avsnittet ”genomförande/fastighetsrättsliga frågor”. Avsnittet ”konsekvenser” är till stora delar omskrivet och har utökats med sex sidor. I avsnittet ”fastighetsrättsliga frågor” har omfattande ny information tillförts. Även i avsnittet ”organisatoriska frågor” har det tillförts ny information om avtal som avses ingås. I granskningsutlåtandet redovisas ändringarna summariskt och översiktligt.

Ändringar som tillkommit eller reviderats efter granskningen rör betydelsefulla miljöfrågor som dagvatten och översvämningar, markföroreningar och buller och som har betydelse för detaljplanens genomförbarhet. Det har även gjorts revideringar i en parkeringssammanställning och en utredning om trafikbuller för bostadsbebyggelse.

Granskningsutlåtandet har ändrats efter godkännande av planförslaget i stadsbyggnadsnämnden

Stadsbyggnadsnämnden i Stockholms stad (stadsbyggnadsnämnden) godkände detaljplanen den 15 maj 2023. Den 15 september 2023 upprättades ett reviderat granskningsutlåtande, vilket alltså är över ett år efter att det första granskningsutlåtandet samt efter nämndens godkännande av planförslaget.

Anledningen sägs vara att ett granskningsyttrande från Storstockholms Brandförsvaret inte inkommit till stadsbyggnadskontoret. I det reviderade granskningsutlåtandet bemöttes synpunkterna från Storstockholms Brandförsvaret, men de ansågs inte föranleda revidering av planförslaget.

Den 19 oktober 2023 beslutade stadsbyggnadsnämnden att ersätta det tidigare granskningsutlåtandet med det reviderade granskningsutlåtandet från den 15 september 2023, samt att överlämna det till kommunfullmäktige inför beslut att anta detaljplanen. Stadsbyggnadsnämnden fattade inget nytt beslut om att godkänna detaljplaneförslaget utifrån det reviderade granskningsbeslutet.

Eftersom det reviderade granskningsutlåtandet redovisades för stadsbyggnadsnämnden först efter det att nämnden godkänt planförslaget, har det vid godkännandet av planförslaget inte gjorts några överväganden av synpunkterna från Storstockholms Brandförsvaret. Det är naturligt att tänka sig att det fanns ett motstånd hos nämnden mot att i ett så sent skede av planprocessen beakta och överväga kritiska synpunkter från en tung remissinstans som kunde innebära en revidering eller t.o.m. ifrågasättande av planförslaget.

Illustrationerna av planförslaget visar inte detaljplanen fullt utbyggd

I illustrationerna av planförslaget visas områdena längs Huddingevägen endast från Huddingevägen, inte från gårdssidorna. Det gör att konsekvenserna för den befintliga bebyggelsen och gårdsmiljön inte framgår. Illustrationerna visar inte heller att det kan uppföras komplementbyggnader mellan bostadshusen och på sidorna, vilket täpper till bostadsgårdarna och omöjliggör kontakt mellan bostadsgårdarna och kvartersmarken mot Huddingevägen.

På illustrationer för området Stubbneken visas att kvartersmarken avses fyllas upp och att en hög stödmur planeras. Detta framgår inte av plankartan och någon höjdangivelse av kvartersmarken har inte angetts.

Dagvattenhanteringen har inte säkerställts i detaljplanen

I den dagvattenutredning som togs fram inför granskningen föreslås dagvattenåtgärder med växtbäddar, träd i skelettjord, genomsläpplig beläggning, underjordiska makadammagasin och gröna tak på några fastigheter. Där öppna lösningar inte är möjliga föreslås underjordiska makadammagasin. Anläggningarnas ytbehov har beräknats för varje fastighet.

Den nordvästra delen vid Etiopiska kyrkan utgör en lågpunkt. Där föreslås en översvämningsyta och en lägsta golvnivå på +32,2 m. Även vid den föreslagna förskolan har en lågpunkt identifierats och en preliminär lägsta säkra golvnivå anges till +43,5 m. En rekommendation är även att marken ska luta från byggnader.

I länsstyrelsens granskningsyttrande anføres att kommunen inte visat att planförslaget uppfyller krav avseende bl.a. översvämningsrisk. Enligt länsstyrelsen behövde kommunen redovisa dimensionerna för översvämningsytan vid Etiopiska kyrkan i planbeskrivningen samt reglera ytan på lämpligt sätt i plankartan. Vid Stubbneken ansågs kommunen behöva visa att planförslaget inte medför ökad översvämningsrisk i omgivningen och vid behov säkerställa åtgärder på plankartan. Inom de områden där översvämningsrisk finns behövde kommunen utifrån översvämningsens varaktighet bedöma konsekvenserna för den bebyggelse som riskerar att skadas och vid behov komplettera regleringen på plankartan.

Efter granskningen togs en ny dagvattenutredning fram. I den nya dagvattenutredningen föreslås den lägsta marknivån och golvnivån för Etiopiska kyrkan sänks till 31,3 m. Reglering av förskolans lägsta golvnivå anses inte längre nödvändig, men det anses att omkringliggande mark bör höjdsättas med en lutning bort från byggnaden för att säkerställa avrinning från byggnaden. Utöver detta föreslås växtbäddar på Hagsätra torg och i Långkylen för att fördröja dagvattenflödet.

På plankartan finns en bestämmelse om att ”dagvattenanläggningar får anordnas”. Det anges däremot inte var, hur eller i vilken omfattning. Enligt va-huvudmannen är

dagvattennätet fullt och det krävs fördröjningsanläggningar inom området för att dagvattennätet inte ska behöva byggas om. Om det krävs dagvattenanordningar eller fördröjningsanordningar på kvartersmark ska mark reserveras. Genom planbestämmelser som t.ex. markens genomsläpplighet, bevarande av vegetation, höjdsättning och skyddsåtgärder kan också dagvattnet regleras.

Med undantag för översvämningssytan på den allmänna platsmarken vid Etiopiska kyrkan, har inga dagvattenåtgärder angetts eller säkerställts i plankartan. Det i va-utredningen föreslagna avskärmande diket söder om den föreslagna bebyggelsen vid Olshammarsgatan och naturområdet står också i strid med planbestämmelserna om plantering av sammanhängande buskage och anslutning mot naturområdet.

Planområdet omfattar inte befintlig bebyggelse och är alltför uppsplittrat

Planområdet är uppsplittrat i fyra åtskilda planområden och det större planområdet har hål som inte omfattas av den nya detaljplanen. Hålen utgörs av befintliga bostadsbyggnader och en skola. Den nya bebyggelsen förläggs på mark som i den gällande detaljplanen utgör kvartersmark för bl.a. parkeringsplatser. Detta sätt att detaljplanera är inte förenligt med intentionerna i PBL och försvårar för berörda att förstå konsekvenserna av planförslaget. En uppsplittring på flera delområden samt utelämnande av byggnader inne i planområdet, vars kvartersmark dessutom tas i anspråk, omöjliggör en helhetssyn över förändringen i området, hänsyn till omgivningen och bedömning av konsekvenserna av planändringen.

Stockholms stad har bestridit överklagandet och till stöd för sin inställning anfört i huvudsak följande.

Allmänt

Stockholms stad har inte överskridit sitt handlingsutrymme vid antagandet av detaljplanen. Naturskyddsföreningen har delvis haft samma invändningar under planarbetet, vilka kommunen har prövat och beaktat. Länsstyrelsen har beslutat att inte pröva kommunens beslut att anta detaljplanen, vilket innebär att länsstyrelsen bl.a. bedömt att riksintressena tillgodoses.

Detaljplanens syfte i förhållande till översiktsplanen

Detaljplanen syftar till att möjliggöra för nya bostäder, lokaler för centrumverksamheter, förskola och kyrka i centrala Hagsätra. Planförslaget syftar även till att stärka Hagsätra centrum som en samlade och levande mötesplats med god orienterbarhet och tydliga kopplingar till omgivningen. Genom planförslaget ska allmänhetens tillgänglighet till centrum och tunnelbanan säkerställas. Tillkommande bebyggelse ska utformas som ett samtida tillägg med en tydlig gestaltningsidé och med hög arkitektonisk kvalitet samt ta hänsyn till områdets karaktär och kulturhistoriska värden. Ny bebyggelse ska bidra till aktiva och trygga publika platser genom en medveten utformning av bottenvåningar och förgårdsmark. Planförslaget syftar även till att ta tillvara värden i naturmarken inom planområdet. I översiktsplanen pekas Hagsätra-Rågsved ut som ett av stadens fyra fokusområden i ytterstaden, där det finns stora stadsutvecklingsmöjligheter.

Undersökning om betydande miljöpåverkan

Det är inte reglerat vilken form som kommunens beslut om betydande miljöpåverkan ska ha. Stadsbyggnadskontoret har gjort bedömningen att detaljplanens genomförande inte kan antas medföra betydande miljöpåverkan och att en miljöbedömning inte behöver göras. Länsstyrelsen har instämt i denna bedömning. Stadsbyggnadskontorets bedömning redovisades i ett tjänsteutlåtande i samband med ställningstagande efter samråd, vilket godkändes genom stadsbyggnadsnämndens beslut den 26 maj 2021, § 47. Ett beslut i frågan om betydande miljöpåverkan har således fattats. Skälen för kommunens bedömning redovisas i planbeskrivningen.

Artskyddsförordningen

Vad gäller ärtsångare kan följande sägas. Den planerade bebyggelsen inom kvarteret vid Olshammsgatan kommer att resultera i en bergsskärning mot intilliggande naturmark. Höjdskillnaden som därmed uppstår avses hanteras genom en terrassering av marken mellan gården och naturmarken. Detta möjliggörs genom planbestämmelse med så kallad ringmark, som reglerar maximal höjd för stödmurar. Ringmark anger att marken får byggas under (över) med körbart bjälklag.

Därtill finns planbestämmelse n3 som innebär att marknivån ska möta nivån för naturmark och berg på angränsande fastighet, vilken syftar till att säkerställa att övergången mellan kvartersmark och allmän plats inte utformas med stora höjdskillnader vid fastighetsgräns. Planbestämmelse n4, som innebär att sammanhängande tätt buskage ska finnas, reglerar placeringen för buskage i anslutning till fastighetsgränsen mot naturmarken. Det avskärande diket som föreslås i dagvattenutredningen utgör ingen motsättning till dessa planbestämmelser, eftersom diket är en funktion som kan integreras med planteringar och grönytor.

Skyddsåtgärderna som avser stare gör att detaljplanen inte kommer i konflikt med artskyddsbestämmelserna. Den lokala populationen påverkas inte om två eller tre hålträd försvinner. De två hålträden som försvinner utgör inte heller häckningsträd. Åtta holkar, alltså åtta boplatser, föreslås som skyddsåtgärd i stället för de två som går förlorade. Möjligheterna för stare att häcka i området kommer vara fortsatt goda. Det kommer finnas en naturlig succession av hålträd då natur- och parkmark bevaras med inmätta naturvärdesträd.

Den planerade bebyggelsen kommer att ta i anspråk en del naturmark som utgör häckningsmiljö för björktrasten. Det är en mycket liten yta som berörs jämfört med vad som finns tillgängligt både i närområdet och i området för den lokala populationen. Den lokala populationen påverkas därför inte, skyddsåtgärder krävs inte och områdets kontinuerliga funktion kommer inte att påverkas.

Fiskmås har påträffats med häckning på hustak intill planerad bebyggelse. Tillkommande bebyggelse kommer inte påverka möjligheterna till födosök och häckningsplatserna på tak berörs inte av planen. Det krävs därför inte några skyddsåtgärder för fiskmås.

I detaljplaneområdet har gråsparv noterats med kriteriet häckning på ca tio platser. Samtliga bedöms förbli intakta med den planerade bebyggelsen och tillkommande bebyggelse kommer därmed inte påverka den lokala populationen. Med hänsyn till

gråsparvens starka anknytning till av människan påverkade områden kommer områdets kontinuerliga ekologiska funktion inte påverkas.

Revidering efter granskning

De ändringar som gjorts i planbeskrivningen är huvudsakligen av språklig och redaktionell karaktär. Syftet med ändringarna har varit att förtydliga planbeskrivningen och öka läsbarheten. De ändringar som gjorts efter granskning är inte sådana väsentliga ändringar som borde ha föranlett en ny granskning. De har inte påverkat miljön inom planområdet, varit av intresse för allmänheten eller haft påtaglig betydelse för sakägare.

Sakägare och myndigheter informerades om de revideringar som skett efter granskning i samband med meddelande om granskningsutlåtande. I brevet redovisas de ändringar som skett i plankarta och planbeskrivning. Ändringarna framgår även i granskningsutlåtandet.

Under granskningen inkom Region Stockholms trafikförvaltning med synpunkten att de delar av naturmarken intill spårområdet som är inhägnade bör utgöras av användningen T (tunnelbana). Efter granskning har plankartan därför justerats för att innefatta hela tunnelbaneanläggningen med tillhörande skyddsstaket. Naturmarken som berörs är otillgänglig för allmänheten på grund av stora höjdskillnader och staket.

Efter granskningen kompletterades plankartan med ytterligare bestämmelser för att säkerställa att bostäder i de mest bullerutsatta lägena utformas för att klara gällande riktvärden. Planbestämmelserna om buller har samma innebörd som tidigare, men förtydligades efter länsstyrelsens granskningsyttrande. Vid granskningen fanns en övergripande bestämmelse för hela planområdet om att bostadsbyggnad ska placeras och utformas så att riktvärden för trafikbuller följs. Inför antagande har plankartan kompletterats med bestämmelse m10 för att förtydliga vilket kvarter det gäller.

Illustrationerna av planförslaget

Enligt PBL ska den avsedda regleringen av bebyggelsen, byggnadsverk och miljön i övrigt tydligt framgå av planen. Vidare ska planbeskrivningen innehålla det illustrationsmaterial som behövs för att förstå planen, vilket enligt förarbetena syftar till att planen ska vara åskådlig och begriplig. Av praxis framgår att det inte kan krävas att varje del av planområdet ska illustreras för att kraven i PBL ska vara uppfyllda.

Dagvatten

Länsstyrelsen har beslutat att inte pröva kommunens beslut att anta detaljplanen och har således bedömt att beslutet inte kan antas innebära att en miljökvalitetsnorm inte följs eller att bebyggelsen blir olämplig med hänsyn till risken för översvämning. Det har tagits fram en dagvattenutredning, vilken visar att det finns förutsättningar för att hantera dagvattnet.

Plankartan möjliggör för ett omhändertagande av dagvattnet enligt dagvattenutredningen, exempelvis genom att det säkerställts att det finns ett erforderligt ytbehov för dagvattenhantering samt genom en allmän bestämmelse om att dagvattenanläggningar får anordnas på kvartersmark.

En detaljplan får inte vara mer detaljerad än vad som behövs med hänsyn till planens syfte. Det har inte ansetts lämpligt med ytterligare reglering av dagvattenåtgärder. En detaljerad reglering riskerar att låsa fast hanteringen vid en särskild lösning och därmed förhindra jämförbara eller bättre sätt att hantera dagvattnet. Av rättspraxis framgår att den närmare utformningen av dagvattenhanteringen aktualiseras först när detaljplanen ska genomföras.

I lovprövningen ställs krav på dagvattenhantering enligt stadens riktlinjer. Därutöver regleras dagvattenhanteringen i de avtal som tecknas med byggaktören inför antagandet av detaljplanen, varigenom byggaktören förbinder sig att hantera dagvattnet på ett hållbart sätt i enlighet med stadens dagvattenstrategi och åtgärdsnivån för ny- och större ombyggnation.

DOMSKÄL

Allmänt om de rättsliga utgångspunkterna

Det är en kommunal angelägenhet att planlägga användningen av mark och vatten (se 1 kap. 2 § PBL). Det är alltså kommunen som, inom vida ramar, avgör hur bebyggelsemiljön ska utformas i kommunen.

Den myndighet som prövar ett överklagande av ett beslut att anta, ändra eller upphäva en detaljplan ska endast pröva om det överklagade beslutet strider mot någon rättsregel på det sätt som klaganden har angett eller som framgår av omständigheterna (se 13 kap. 17 § PBL). Om myndigheten vid prövningen finner att beslutet strider mot en rättsregel ska beslutet upphävas i sin helhet. Annars ska beslutet fastställas i sin helhet. Delvis upphävande eller ändringar av beslutet får endast göras om kommunen har medgett det eller om det är fråga om ändringar av ringa betydelse.

Domstolens prövning stannar i många fall vid en bedömning av om beslutet att anta en detaljplan ligger inom ramen för det handlingsutrymme som reglerna i PBL ger kommunen. Hänsyn ska tas till både allmänna och enskilda intressen (se 2 kap. 1 § PBL). Vid en avvägning mellan dessa intressen ska skälig hänsyn tas till bl.a. befintliga bebyggelse-, äganderätts- och fastighetsförhållanden som kan inverka på planens genomförande (se 4 kap. 36 § PBL). Planläggning av markområden samt lokalisering, placering och utformning av byggnadsverk får inte ske så att den avsedda användningen eller byggnadsverket kan medföra en sådan påverkan på omgivningen som innebär fara för människors hälsa och säkerhet eller betydande olägenhet på annat sätt (2 kap. 9 § PBL). Vid planläggning ska bebyggelse och byggnadsverk utformas och placeras på den avsedda marken på ett sätt som är lämpligt med hänsyn till stads- och landskapsbilden, natur- och kulturvärdena på platsen och intresset av en god helhetsverkan (2 kap. 6 § PBL). De avvägningar som kommunen har gjort mellan olika samhällsintressen blir, om kommunen har hållit sig inom sitt handlingsutrymme, inte föremål för överprövning (se MÖD 2013:47 och jfr MÖD 2014:12).

Undersökning och beslut om betydande miljöpåverkan

En kommun som upprättar en detaljplan ska undersöka om genomförandet av planen kan antas medföra en betydande miljöpåverkan (6 kap. 5 § miljöbalken samt även 5 kap. 11 a § första stycket PBL). Vid undersökningen ska kommunen bl.a. identifiera omständigheter som talar för eller emot en betydande miljöpåverkan (se 6 kap. 6 § miljöbalken och 5 § miljöbedömningsförordningen [2017:966]).

Om förslaget till detaljplan innebär att planområdet får tas i anspråk för att anlägga vissa åtgärder, så kallade MKB-projekt som finns uppräknade i 4 kap. 34 § andra stycket PBL, ska kommunen vid bedömningen av om genomförandet av planen kan antas medföra en betydande miljöpåverkan dessutom ta hänsyn till det som anges i 10–13 §§ miljöbedömningsförordningen (2 kap. 5 § första stycket plan- och byggförordningen [2011:338]). Kommunens undersökning enligt 6 kap. miljöbalken ska alltså göras utifrån fler kriterier när planen medger någon av de åtgärder som anges i 4 kap. 34 § andra stycket PBL, t.ex. om planen medger ett s.k. annat stadsbyggnadsprojekt enligt 4 kap. 34 § andra stycket 2 PBL. (Se MÖD 2023:21)

Bestämmelsen i 4 kap. 34 § andra stycket PBL fick sin nuvarande lydelse genom en lagändring som trädde i kraft den 2 augusti 2021. Ändringen innebar bland annat att termen ”annat stadsbyggnadsprojekt” i punkten 2 ersatte termen ”projekt för sammanhållen bebyggelse” och genomfördes som en anpassning till MKB-direktivet. Enligt punkten 2 i övergångsbestämmelsen ska den nya lydelsen tillämpas även för ärenden om detaljplaner som påbörjats före ikraftträdandet. (Se MÖD 2023:21 och Mark- och miljööverdomstolens dom den 10 oktober 2022 i mål nr P 9810-21).

Efter undersökningen ska kommunen avgöra frågan i ett särskilt beslut och i beslutet ska de omständigheter som talar för eller emot en betydande miljöpåverkan redovisas (6 kap. 7 § miljöbalken och 5 kap. 11 a § tredje stycket PBL).

Stockholms stad har framfört att det har fattats ett beslut om betydande miljö-
påverkan genom att det i ett tjänsteutlåtande av den 28 april 2021 (dnr 2018-06778)
gjorts bedömningen att detaljplanens genomförande inte kan antas medföra en be-
tydande miljöpåverkan, att tjänsteutlåtandet redovisats i samband med stads-
byggnadsnämndens ställningstagande efter samråd samt att tjänsteutlåtandet där-
efter godkändes genom stadsbyggnadsnämndens beslut av den 26 maj 2021, § 47.

I det tjänsteutlåtande som Stockholms stad hänvisar till anges följande i fråga om
planen medför betydande miljöpåverkan eller inte:

Stadsbyggnadskontoret bedömer att detaljplanens genomförande inte kan antas med-
föra sådan betydande miljöpåverkan som avses i 6 kap. miljöbalken att en miljö-
bedömning behöver göras. Inför granskning kommer staden att genomföra en
inventering av insekter och fåglar. Efter avstämning med Länsstyrelsen konstateras
att en miljökonsekvensbeskrivning inte behöver upprättas om inga fridlysta arter kan
komma att påverkas av detaljplanen.

Av det beslut från stadsbyggnadsnämnden som Stockholms stad hänvisar till fram-
går dels att stadsbyggnadsnämnden godkänner redovisningen av plansamrådet, dels
att stadsbyggnadsnämnden ger kontoret i uppdrag att ta fram ett granskningsförslag
för detaljplanen. I beslutet anges att ovan nämnda tjänsteutlåtande utgör en handling
i ärendet.

Domstolen bedömer att detaljplanens omfattning samt läge i centrumbebyggelse gör
att det måste anses vara fråga om ett sådant annat stadsbyggnadsprojekt som avses i
4 kap. 34 § andra stycket 2 PBL. Trots det redovisas varken i stadsbyggnads-
nämndens beslut, planbeskrivningen eller i tjänsteutlåtandet omständigheter eller
överväganden på sätt som krävs för detaljplaner som avser sådana
stadsbyggnadsprojekt (se 6 kap. 7 § andra stycket miljöbalken, 5 och 10–13 §§
miljöbedömningsförordningen samt 5 kap. 11 a § andra och tredje styckena PBL).

Det är inte uppenbart att denna brist saknat betydelse för avgörandet. Kommunens antagandebeslut ska därför upphävas redan på denna grund (jfr 13 kap. 17 § andra stycket PBL).

Väsentliga ändringar i planförslaget har genomförts efter granskningen

Om kommunen efter granskningstiden ändrar sitt förslag väsentligt, ska kommunen låta granska det ändrade förslaget på nytt (se 5 kap. 25 § PBL). Några uttalanden om vad som kan utgöra en väsentlig ändring görs inte i förarbetena. Med hänsyn till syftet med utställningen torde i kravet på väsentlighet få anses ligga att det ska vara fråga om ändringar som påverkar miljön inom planområdet eller en del av detta och som är av intresse för allmänheten eller har påtaglig betydelse för sakägare och andra inom det område som berörs av ändringen. (Se t.ex. MÖD 2014:8).

I den plankarta som ställdes ut för granskning angavs att marken intill tunnelbanan var avsatt som allmän plats för naturmark. Efter granskningen har en del av denna naturmark i stället avsatts för kvartersmark för tunnelbanan. Enligt 4 kap. 5 § 1 PBL ska kommunen i en detaljplan bl.a. bestämma och ange gränserna för allmänna platser och kvartersmark. Frågan om ett område redovisas som allmän plats eller kvartersmark påverkar både ansvarsfördelningen mellan det allmänna och enskilda, liksom på vilket sätt marken kan nyttjas. Detta innebär enligt domstolen en sådan väsentlig förändring av planförslaget att det ändrade förslaget skulle ha blivit föremål för en ny granskning före antagandebeslutet. (Jfr MÖD 2014:8).

Efter granskningen har även följande egenskapsbestämmelser tillkommit, ändrats eller tagits bort:

1. ett område har utmärkts som översvänningsområde,
2. tre höjdbestämmelser har tillkommit,
3. egenskapsbestämmelsen m2 om att enkelsidiga lägenheter ej får anordnas mot Huddingevägen har tillkommit för tre egenskapsområden,
4. egenskapsbestämmelsen b2 som vid granskningen innebar att nivå på färdigt golv ska vara minst + 45,3 meter över nollplanet har tagits bort från både planbestämmelserna och från ett egenskapsområde,

5. egenskapsbestämmelsen b1 har omformulerats vad gäller nivån för färdigt golv,
6. egenskapsbestämmelse f6 har omformulerats vad gäller bl.a. fasaden, takfoten och teknikutrymmen,
7. egenskapsbestämmelse f7 har omformulerats vad gäller fasaden,
8. egenskapsbestämmelse f8 har omformulerats vad gäller byggrätten och fasaden,
9. egenskapsbestämmelsen m5 har omformulerats till att ordet ”maximalt” har tagits bort,
10. egenskapsbestämmelsen m10 angående buller vid fasad har tillkommit, och
11. s.k. prickmark har införts inom området med användningsbestämmelse ”E”.

Domstolen bedömer att dessa ändringar, framför allt på grund av ändringen från allmän plats till kvartersmark intill tunnelbanan, sammantaget utgör sådana väsentliga ändringar av planförslaget att det ändrade förslaget skulle ha granskats på nytt före antagandebeslutet. Det är inte uppenbart att felet saknat betydelse för avgörandet. Kommunens antagandebeslut ska därför upphävas även av detta skäl (jfr 13 kap. 17 § andra stycket PBL).

HUR MAN ÖVERKLAGAR, se bilaga 2 (MMD-02)

Överklagande senast 29 oktober 2024.

Björn Räftegård

Malin Danielsson

I domstolens avgörande har deltagit rådmannen Björn Räftegård och tekniska rådet Malin Danielsson. Föredragande har varit tingsnotarien Sofia Kask.

NACKA TINGSRÄTT

INKOM: 2024-01-11

MÅLNR: P 294-24

§ 18**Detaljplan för Västra Hagsätra, fastigheterna Höstsådden 1 m.fl. i stadsdelen Hagsätra (ca 470 bostäder, förskola, kyrka och centrumverksamheter), Dp 2018-06778, Fokus Hagsätra-Rågsved**

Hemställan från stadsbyggnadsnämnden
KS 2023/752

Beslut

Detaljplan för Västra Hagsätra, fastigheterna Höstsådden 1 m.fl. i stadsdelen Hagsätra, Dp 2018-06778, Fokus Hagsätra-Rågsved, antas.

Reservationer

Samtliga ledamöter för Sverigedemokraterna reserverar sig mot beslutet till förmån för det egna förslaget.

Ärendet

Kommunstyrelsens utlåtande behandlas. Utlåtandet gäller Detaljplan för Västra Hagsätra, fastigheterna Höstsådden 1 m.fl. i stadsdelen Hagsätra (ca 470 bostäder, förskola, kyrka och centrumverksamheter), Dp 2018-06778, Fokus Hagsätra-Rågsved.

Kommunstyrelsens utlåtande, dnr KS 2023/752 sambehandlas i gemensam överläggning med utlåtande, dnr KS 2023/760 som avser Överenskommelse om exploatering med försäljning och tomträtsupplåtelse för bostäder, centrumändamål och kyrkoverksamhet inom projekt Västra Hagsätra, fokus Hagsätra-Rågsved.

I debatten yttrar sig, se bilaga 2.

Förslag till beslut

Borgarrådet Valeskog (S), Hassan Jama (V), Björn Ljung (L), Cecilia Obermüller (MP) och Mikael Valier Furtenbach (KD) föreslår att kommunfullmäktige beslutar enligt kommunstyrelsens förslag.

Gabriel Kroon (SD) föreslår att kommunfullmäktige beslutar enligt Sverigedemokraternas förslag till beslut i kommunstyrelsen att ärendet i första hand återremitteras och i andra hand avslås.

Beslutsordning

Ordföranden prövar förslaget om återremiss mot att ärendet ska avgöras idag och finner att kommunfullmäktige beslutar att ärendet

ska avgöras idag. Ordföranden ställer därefter förslagen mot varandra och finner att kommunfullmäktige beslutar enligt kommunstyrelsens förslag.

Handlingar i ärendet

1. R2 Utlåtande, dnr KS 2023/752-4
2. Plankarta rättad, dnr KS 2023/752-3
3. Planbeskrivning antagande, dnr KS 2023/752-2.4
4. Samrådsredogörelse, dnr KS 2023/752-2.3
5. Reviderat granskningsutlåtande, dnr KS 2023/752-2.2

Signerat av

Detta dokument har signerats digitalt av följande personer

Namn	Datum
Kerstin Lena Irene, Tillkvist	2023-12-18
Dennis Lars Erik, Wedin	2023-12-18
Olle Emil Olof, Burell	2023-12-18
Sara Helena, Stenudd	2023-12-18



Hur man överklagar

MMD-02

Vill du att domen ska ändras i någon del kan du överklaga. Här får du veta hur det går till.

Överklaga skriftligt inom 3 veckor

Ditt överklagande ska ha kommit in till domstolen inom 3 veckor från domens datum. Sista datum för överklagande finns på sista sidan i domen.

Så här gör du

1. Skriv mark- och miljödomstolens namn och målnummer.
2. Förklara varför du tycker att domen ska ändras. Tala om vilken ändring du vill ha och varför du tycker att Mark- och miljööverdomstolen ska ta upp ditt överklagande (läs mer om prövningstillstånd längre ner).
3. Tala om vilka bevis du vill hänvisa till. Förklara vad du vill visa med varje bevis. Skicka med skriftliga bevis som inte redan finns i målet.
4. Lämna namn samt aktuella och fullständiga uppgifter om var domstolen kan nå dig: postadresser, e-postadresser och telefonnummer.

Om du har ett ombud, lämna också ombudets kontaktuppgifter.
5. Skriv under överklagandet själv eller låt ditt ombud göra det.
6. Skicka eller lämna in överklagandet till mark- och miljödomstolen. Du hittar adressen i domen.

Vad händer sedan?

Mark- och miljödomstolen kontrollerar att överklagandet kommit in i rätt tid. Har det kommit in för sent avvisar domstolen överklagandet. Det innebär att domen gäller.

Om överklagandet kommit in i tid, skickar mark- och miljödomstolen överklagandet och alla handlingar i målet vidare till Mark- och miljööverdomstolen.

Har du tidigare fått brev genom förenklad delgivning, kan även Mark- och miljööverdomstolen skicka brev på detta sätt.

Prövningstillstånd i Mark- och miljööverdomstolen

När överklagandet kommer in till Mark- och miljööverdomstolen tar domstolen först ställning till om målet ska tas upp till prövning.

Mark- och miljööverdomstolen ger prövningstillstånd i fyra olika fall.

- Domstolen bedömer att det finns anledning att tvivla på att mark- och miljödomstolen dömt rätt.
- Domstolen anser att det inte går att bedöma om mark- och miljödomstolen har dömt rätt utan att ta upp målet.
- Domstolen behöver ta upp målet för att ge andra domstolar vägledning i rätts-tillämpningen.
- Domstolen bedömer att det finns synnerliga skäl att ta upp målet av någon annan anledning.

Om du *inte* får prövningstillstånd gäller den överklagade domen. Därför är det viktigt att i överklagandet ta med allt du vill föra fram.

Vill du veta mer?

Ta kontakt med mark- och miljödomstolen om du har frågor. Adress och telefonnummer finns på första sidan i domen.

Mer information finns på www.domstol.se.